

برآورد مقدماتی پایایی و روایی مقیاس تله اجتماعی

۱. سروه محمدزاده*، ۲. مسیب یارمحمدی واصل

۱. دکتری روان‌شناسی، دانشگاه بوعلی سینا همدان، ۲. دانشیار گروه روان‌شناسی، دانشگاه بوعلی سینا همدان

(تاریخ وصول: ۹۶/۰۸/۲۴ - تاریخ پذیرش: ۹۶/۱۲/۲۲)

The Estimation of Primary Reliability and Validity of the Social Trap Scale

1. Serwa Mohammadzadeh*, 2. Mosaeb Yarmohammadi Vasel

1. Ph.D of Psychology in Bu Ali Sina University, Hamedan 2. Associate Professor of Psychology in Bu Ali Sina University, Hamedan.

(Received: Nov. 15, 2017 - Accepted: Mar. 13, 2018)

Abstract

Introduction: The purpose of this study was to introduce and estimate the primary reliability and validity of the Social Trap Scale **Method:** the population of research consisted of all undergraduate students in Kurdistan universities who were 40000 students. The sampling method was random multistage cluster sampling. From among 400 students participating in research project, 320 students filled the researcher-made scale of social trap for normalizing, and social perspective taking scale and social procrastination for assessing convergent and divergent validity filled by sample research. Data were analyzed by Cronbach alpha, Pearson correlation coefficient and factor analysis. **Results:** Data analysis showed positive correlation between social trap and social procrastination ($p < 0.01$) and negative correlation between social trap and social perspective taking ($p < 0.01$). This result indicates and confirms the divergent and convergent validity. Also, reliability of the social trap scale measured by Cronbach alpha was 0/84. Factorial Analysis of social trap scale extracted 4 factors including: convenience, financial, bypass, carelessness traps. **Conclusion:** Preliminary estimates showed that the Social Trap Scale is a reliable and valid tool in order to evaluate social traps.

Keywords: social trap, social procrastination, social perspective taking.

چکیده

مقدمه: هدف پژوهش حاضر معرفی مفهوم تله اجتماعی و برآورد مقدماتی پایایی و روایی مقیاس محقق ساخته تله اجتماعی است. **روش:** جامعه پژوهش را کلیه دانشجویان شاغل به تحصیل در سال ۹۶-۹۵ دانشگاه‌های استان کردستان تشکیل می‌دهند که جمعاً ۴۰۰۰۰ نفر هستند. روش جمع‌آوری نمونه، نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای بود. از مجموع ۴۰۰ نفر شرکت کننده در پژوهش، تعداد ۳۲۰ نفر مقیاس‌های مقیاس محقق ساخته تله اجتماعی برای هنجاریابی و مقیاس‌های سهل انگاری اجتماعی و دیدگاه‌گیری اجتماعی برای تعیین روایی همگرا و واگرا را تکمیل نمودند. داده‌ها به وسیله همبستگی پیرسون، آلفای کرونباخ و تحلیل عاملی تجزیه و تحلیل شد. **یافته‌ها:** نتایج نشان داد میان نمره‌های تله اجتماعی و سهل انگاری اجتماعی همبستگی مثبت و معنادار وجود دارد ($P < 0/01$) و تله اجتماعی با دیدگاه‌گیری اجتماعی همبستگی منفی معنادار دارد ($P < 0/01$) که به ترتیب حاکی از روایی همگرا و واگرایی مقیاس است. پایایی مقیاس تله اجتماعی با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۴ به دست آمد. تحلیل عاملی اکتشافی برای مقیاس تله اجتماعی ۴ عامل (تله) راحتی، مالی، دور زدن و بی احتیاطی را استخراج کرد. **نتیجه‌گیری:** برآورد مقدماتی نشان داد که مقیاس تله اجتماعی، ابزاری پایا و معتبر برای ارزیابی میزان درگیر شدن فرد در تله اجتماعی است.

واژگان کلیدی: تله اجتماعی، سهل انگاری اجتماعی، دیدگاه‌گیری اجتماعی.

آقابابایی، ۱۳۹۱)، خرید کالای قاچاق و انبوه دیگری از رفتارهای غیر همگرایانه نمونه‌هایی از این رفتارهای ضد گروه‌گرایی هستند؛ موقعیت‌هایی که اگرچه در کوتاه‌مدت به نفع فرد یا گروه کوچکتر هستند اما در بلندمدت به گروه بزرگتر و اجتماع آسیب‌های غیر قابل جبران وارد می‌کنند (نسرین و همکاران، ۲۰۰۶؛ برچنر، ۲۰۱۰). در کشورهای در حال توسعه درآمد کم، فقدان آموزش مناسب و نبود فرصت‌های کافی برای مشارکت و اتکای صرف به منبع درآمدی واحد، انسان‌ها را وادار می‌کند تا فشاری بیش از توان بر منابع طبیعی وارد کنند. محیط را نمی‌توان به حال خود رها کرد و انسان‌ها نه تنها در برابر یکدیگر بلکه در برابر محیط مشترکشان نیز مسئولند (پاپلی یزدی و رجبی سناجردی، ۲۰۰۸). دلایل رفتارهای گروه‌گرایانه می‌توانند اخلاقی، شناختی و سطح رشد بالاتر ادراکی، دلایل عاطفی و دلایل دینی باشند (یگانه و هاشمی، ۱۳۸۴).

پرسشی که در این شرایط ایجاد می‌شود این است که چرا افراد طوری رفتار می‌کنند که منجر به بحران منابع می‌شود؟ محققان یکی از علل و همچنین نتایج این رفتارهای غیر گروه‌گرایانه را تله اجتماعی^۱ می‌دانند. موقعیتی که افراد، گروه‌ها یا سازمان‌ها به دلیل عدم اعتماد و فقدان سرمایه

یکی از پیامدهای این واقعیت که انسان حیوانی اجتماعی است، این است که همواره بین ارزش‌های مربوط به فردیت و ارزش‌های گروهی درحالتی پر از تنش به سر می‌برد (آرونسون، ۱۹۷۵). در جوامع جمع‌گرایی نظیر ایران، وجود جهت‌گیری‌های جمع‌گرایانه برای ادامه زندگی اجتماعی ضروری است، جمع‌گرایی احتمال تبعیت فرد از ارزش‌های گروهی، وظیفه‌شناسی و مسئولیت‌پذیری در قبال سایر افراد اجتماع را افزایش می‌دهد (اعظم آزاده و توکلی، ۱۳۸۶) اما بر طبق پژوهش‌های اخیر میزان رفتارهای جمع‌گرایانه در ایران کاهش یافته است (جوادی یگانه و هاشمی، ۱۳۸۴). کم بودن تمایلات گروه‌گرایانه بخصوص در جوامع گروه‌گرا می‌تواند پیامدهای ناخوشایندی داشته باشد (جوادی یگانه و هاشمی، ۱۳۸۴). در چند دهه گذشته در حوزه‌های سلامت (پلات، ۱۹۷۳)، محیط زیست (مورتی، ۲۰۰۹)، منابع طبیعی (ضیایی نژاد، گل مهدی، ۱۳۹۲)، اجتماعی و اقتصادی آسیب‌های جبران‌ناپذیری بر پیکره اجتماع وارد شده است. چرای بیش از حد دام‌ها (مورتی، ۲۰۰۹)، صید بی رویه آبزیان (انصاری، خدادادی و اسکندری، ۱۳۹۳)، قطع درختان (توانکار و عین‌اللهی، ۱۳۹۳)، تغییر کاربری زمین‌ها (صدر موسوی و همکاران، ۱۳۹۶)، خرید و احتکار به هنگام گرانی (فاسمی حامد، سلیمی و

1. Social trap

به موقعیت‌هایی اشاره دارد که در آن گروهی از مردم برای به دست آوردن منافع کوتاه‌مدت فردی فعالیت می‌کنند که این فعالیت‌ها در بلندمدت به زیان گروه به عنوان یک کل است (پلات، ۱۹۷۳). اصطلاح تله اجتماعی نخستین بار توسط پلات روان‌شناس امریکایی در سال (۱۹۷۳) بر اساس مفهوم تراژی اشتراک گرت هاردین^۴ (۱۹۶۸) معرفی شد و در همایش میان رشته‌ای دانشگاه میشیگان ارائه شد (کراس و گویر^۵، ۱۹۸۰). مطابق نظر پلات مردم بیشتر جذب رفتارهای مصرفی می‌شوند که منجر به رضایت کوتاه‌مدت‌شان می‌شود و همین رفتارهای به شدت مصرفی منجر به بحران منابع می‌شود. به‌علاوه بسیاری از مردم از رابطه بین رفتار کنونی (مثلاً نحوه مصرف) و بحران‌های آتی آگاه نیستند؛ بحران را خیلی دور از زمان و مکان خود یا خیلی کوچکتتر از واقعیت تصور می‌کنند. این بحران‌ها در اشکال متنوعی خود را نشان می‌دهند. به صورت فردی رفتارهای ادامه‌دار افراد منجر به اسیرشدن‌شان در تله‌های فردی (مانند سیگار کشیدن که در نهایت منجر به بیماری‌های ریوی می‌شود، یا پرخوری که در بلندمدت منجر به چاقی می‌شود) می‌شود. رفتار مشابه بی‌پروا و بدون توجه به نتیجه در موقعیت‌های اجتماعی منجر به ایجاد تله اجتماعی می‌شود. در تله‌های

اجتماعی، قدرت یا تمایل به همکاری و رفتار گروه‌گرایانه ندارند (روتشتاین^۱).

اولین بار گرت هاردین^۲ (۱۹۶۸) در مقاله‌ای تحت عنوان تراژی اشتراک^۳ به تعریف مفهوم تله اجتماعی پرداخت. عنوان مقاله به موقعیت‌ها و شرایطی نظیر چراگاه‌ها و مراتع عمومی که هر کس می‌تواند بدون محدودیت، چارپایان خود را در آن بچراند، اشاره دارد. یک موقعیت خوب رایگان برای صاحبان چارپایان که با غذا رایگان گاوهای بیشتری سیر و چاق کنند و به پول بیشتر نزدیکتر شوند. اما هرچه تعداد گاوها افزایش می‌یابد چراگاه‌ها و مراتع کاهش می‌یابند تا جایی که دیگر اثری از آن باقی نماند و کامل نابود شود و صاحبان گاوها به دلیل نبودن مرتع و چراگاه برای سیر کردن گاوهایشان بیش از آنکه منتفع شوند زیان ببینند.

تله عبارتست از شرایطی که فرد فقط برای منفعت شخصی خود کاری انجام دهد یا از انجام فعالیت اجتناب کند که در مجموع برای گروه به عنوان یک کل آسیب‌رسان است. هاردین معتقد است این قالب در بسیاری مسائل اجتماعی و بین‌فردی قابل مشاهده است. نمونه آن تمایل خانواده‌ها به داشتن فرزندان بیشتر و استفاده این فرزندان بیشتر از منابع تجدید ناپذیر و مصرف رقابتی منابع طبیعی است. اصطلاح تله اجتماعی

4. Platt
5. Garrett Hardin
6. Cross & Guyer

1. Rothstein
2. Garrett Hardin
3. Common tragedy

می‌کند، در صورتی که با انتخاب همکاری، همه افراد منفعت بیشتری می‌برند (داوز، ۱۹۸۰: ۱۶۹).

نخستین آزمایش تجربی با مفهوم تله اجتماعی در سال ۱۹۷۴ توسط برچنر طراحی شد. موقعیتی که در آن شرکت‌کنندگان با انجام یک بازی (فشار دادن یک دکمه) امتیاز کسب می‌کردند. قانون بازی این بود اگر یک یا تعدادی از بازیکنان با سرعت بالا فقط برای خود امتیاز جمع کند و فرصت بازی برای بقیه نگذارد بازی شکست خواهد خورد. اما اگر همه بازیکنان با سرعت متوسط بازی را ادامه دهند و اجازه کسب امتیاز به دیگر بازیکنان را نیز بدهند همه بازیکنان می‌توانند وارد مرحله بعدی شوند. در این آزمایش تقویت کوتاه‌مدت؛ جمع‌آوری امتیاز بیشتر در کوتاه‌مدت برای فرد یا افراد محدودی است و در بلندمدت شکست و پایان بازی برای همه را به دنبال دارد (برچنر، ۱۹۷۴، ۱۹۸۷؛ برچنر، ۲۰۱۰). در حقیقت در تله اجتماعی تقویت مثبت کوتاه‌مدت به نتایج بلندمدت منفی منتهی می‌شود.

مفهوم اولیه پلات و دیگران از تله اجتماعی به خارج از آزمایشگاه و به حوزه‌هایی نظیر جامعه‌شناسی، اقتصاد و حتی رقابت‌های هسته‌ای تسلیحاتی گسترش یافت (کاستانزا، ۱۹۸۴). پس از پلات (۱۹۷۳) در بین روان‌شناسان رفتارگرایان بیشتر سعی در تبیین تله اجتماعی داشته‌اند. اسکینر معتقد است که رفتار بیشتر به وسیله

فردی احتمال اصلاح رفتار به دلیل مشاهده سریعتر نتیجه رفتارها بیشتر است تا تله‌های اجتماعی؛ پژوهش‌های روانشناختی محدودی درباره تله اجتماعی وجود دارد.

همانطور که گفته شد گاهی اجتناب از وظایف محوله، منجر به ایجاد موقعیت تله می‌شود. موقعیتی را در نظر بگیرید که به دلیل پایین افتادن بار از وسیله‌ای باری، مانعی در یک بزرگراه برای عبور وسایل نقلیه ایجاد شده است. اگر همه رانندگان منتظر بمانند تا مانع به گونه‌ای کنار برود یا فرد دیگری آن را از سر راه بردارد، نتیجه بلندمدت این رفتار اجتنابی، دیرتر رسیدن تمام رانندگان نسبت به زمانی است که مانع توسط یکی از آن‌ها برداشته شود. تله فردی مشابه تله اجتماعی است. با این تفاوت که در بلندمدت تنها یک فرد از نتایج آن زیان خواهد دید مثال بارز آن پرخوری است اگرچه در کوتاه‌مدت پرخوری لذت‌بخش است اما در بلندمدت مشکلاتی نظیر اضافه وزن و خطر ابتلا به بیماری‌های ناشی از آن را به دنبال دارد.

تله اجتماعی با یک خصیصه ساده تعریف می‌شود: هر فرد با انتخاب گزینه عدم همکاری اجتماعی (مانند داشتن فرزند اضافی، استفاده از همه قابلیت‌های مصرف انرژی، آلوده کردن فضای مشترک مورد استفاده همسایگان)، منفعت بیشتری نسبت به انتخاب گزینه همکاری اجتماعی کسب

راه‌های برونرفت از تله اجتماعی برقراری ارتباط شرکت‌کنندگان در آزمایش بود.

مفهوم تله اجتماعی با بعد جهت‌گیری کوتاه‌مدت/ بلندمدت در نظریه ابعاد فرهنگی هافستد (۲۰۰۱) قابلیت تبیین دارد. بعدی که بر صرفه جویی، پشتکار و داشتن دیدگاهی عمل‌گرا و مبتنی بر آینده به جای دیدگاه مقطعی و کوتاه‌مدت تأکید دارد (مویج و هافستد، ۲۰۰۲).

یکی از الگوهای رفتاری که به نظر می‌رسد با تله اجتماعی مرتبط باشد، سهل‌انگاری اجتماعی است. رشد روز افزون جوامع به گونه‌ای است که بیش از هر زمان دیگری همکاری و مسئولیت‌پذیری همه اعضای جامعه مورد نیاز است. در جوامعی که مسیر رشد به سرعت طی شده است، تمام اعضای جامعه باید وظیفه خود را به خوبی انجام دهند تا رشد اجتماعی تحقق یابد. در برخی جوامع، افراد نه برای رشد شخصی و نه برای رشد جامعه برنامه‌ای ندارند. این مسأله دلایل زیادی دارد که یکی از آنها سهل‌انگاری اجتماعی است. سهل‌انگاری به عنوان الگویی تعریف می‌شود که رفتار ناکارآمد در موقعیت‌های زندگی منبع آشفتگی شخصی می‌شود (فاران، ۲۰۰۴). سهل‌انگاری به معنای داشتن مشکل در زمینه شروع و یا تمام کردن کارهاست یا به زبان ساده‌تر، کار امروز را به فردا انداختن است. فرد سهل‌انگار دائماً شروع کارها را به آینده محول می‌کند و آنها را به تعویق می‌اندازد (زاییران، ۱۳۸۶). سهل‌انگاری هزینه‌های زیادی به دنبال

پیامدهای سریع و بلافاصله‌اش شکل می‌گیرد تا پیامدهایی که با تأخیر و واسطه به رفتار مرتبط می‌شوند. پیامدهای بلافاصله و سریع رفتار منجر به تفکیک رفتارهای اخیر می‌شوند درحالی که در تقویت با فاصله مشخص نیست کدامیک از ده‌ها و صدها فعالیت رفتاری قبلی منجر به دریافت تقویت فعلی شده‌اند. حتی در عرصه سیاست نیز الکساندر همیلتون معتقد است که یکی از مشکلات اساسی در ساختار دولت‌ها این است که رفتار رجال سیاسی بیشتر به وسیله ملاحظات آنی شکل می‌گیرد تا منافع عمومی بلندمدت (پلات، ۱۹۷۳).

مطابق نظر رفتارگرایان در تله (فردی و اجتماعی) نتیجه کوتاه‌مدت مثبت اما بلندمدت منفی و ناخوشایند است (پلات، ۱۹۷۳).

تله: محرک رفتار پیامد کوتاه‌مدت مثبت پیامد

بلندمدت منفی $trap: S^B R_{S+} R_{L-}$

تازه‌ترین پژوهش در حوزه تله اجتماعی را لازم و گراچانین^۱ (۲۰۱۰) انجام داده‌اند. در فضای مجازی موقعیت تله اجتماعی را بازسازی نمودند و آن را زندگی دوم^۲ نام نهادند. آنها آزمایشگاه تجربی مجازی طراحی نمودند که آزمودنی‌ها از طریق آواتار^۳ پاسخ می‌دادند. یافته‌ها نتایج آزمایش اولیه را تأیید کردند و آنان نشان دادند یکی از

1. Lazem, sh, Gračanin D

2. Second life

3. Avatar

دارد، مثلاً عدم پرداخت به موقع قبوض، مالیات و باعث جریمه شدن فرد می شود یا سهل انگاری در انجام تکالیف مدرسه یا دانشگاه، سبب گرفتن نمرات پایین در پایان سال تحصیلی می شود و عدم انجام آزمایش های دوره ای در زنان و مردان باعث بروز سرطان ها و یا حملات قلبی می گردد. در تمامی موارد ذکر شده، افراد سهل انگار به صورت هدفمند انجام عملی ضروری را تا آخرین لحظه به تأخیر می اندازند (فراری، دوروزکو و جوزف، ۲۰۰۵). موارد سهل انگاری، نوعی فقر عملکردی به حساب می آید که با عملکرد اجتماعی تداخل می کند (دویت و اسکونبورگ، ۲۰۰۲). فرد سهل انگار فعالیت لازم را انجام نمی دهد، اما از منافع گروهی بهره مند می شود (آلبانز و ون فیلت، ۱۹۸۵، جونز، ۱۹۸۴).

اگر فرد بتواند خود را جای دیگران بگذارد و از دریچه دید آن ها به موقعیت ها نگاه کند و به تأثیراتی که رفتار یا انتخاب او در زندگی دیگران دارد آگاه باشد، حساب شده تر عمل و انتخاب خواهد کرد. این توانایی، دیدگاه گیری اجتماعی نام دارد. دیدگاه گیری اجتماعی با هر دو نام "دیدگاه گیری" و "نقش گیری" منعکس کننده ابعاد شناختی و عاطفی مهارتی است که به فرد اجازه می دهد درحالی که یگانگی خود را حفظ می کند با فرد دیگر همدلی کند و از جایگاه او به مسائل بنگرد (گالینسکی، کو و ونگ، ۲۰۰۵). آدمی باید قادر باشد با کفش های فرد دیگر راه برود و دنیا را از چشمان او و از پشت عینک او ببیند، با آنچه او احساس می کند همدلی کند و تلاش کند به دنیا

آن گونه بیندیشد و پاسخ دهد که او این کار را می کند. دیدگاه گیری به عنوان گام مهمی در رشد شناختی انسان مد نظر است (فلاول، ۲۰۰۴).

دیدگاه گیری اجتماعی به لحاظ نظری با رشد معرفت شناختی مرتبط است و به عنوان یک مهارت شناختی سطح بالا در ردیف قضاوت پیچیده تفکر انتقادی حل مسئله، به ویژه در موقعیت های کاملاً تازه قرار می گیرد (گلباخ، ۲۰۰۴) همزمان با رشد ساختارهای شناختی، تغییر جهتی از خود مرکزی به سوی در نظر گرفتن جنبه های گوناگون اشیا یا موقعیت های اجتماعی به طور همزمان اتفاق می افتد - تغییر از خود مرکز بینی به میان - واگرایی (هال و دلپا، ۱۹۷۶).

دیدگاه گیری از این، لحاظ که پاسخ هیجانی یا احساس نگرانی نسبت به دیگری را شامل نمی شود از همدلی متفاوت است (دیوین و هیوج، ۲۰۱۲؛ وندر گراف و همکاران، ۲۰۱۴).

علیرغم اهمیت فراوان موضوع تله اجتماعی، تاکنون مقیاس مشخصی برای سنجش تله های اجتماعی وجود نداشته و تنها پژوهشی که انجام شده به ۵ موقعیت فرضی یا معماهای اجتماعی شناختی (نجاتی، ۱۳۹۳) بسنده کرده که محتوای سناریوها محدود بوده و احتمال وقوع برای همه افراد در جامعه ایرانی را ندارند. لذا یکی از اهداف پژوهش حاضر طراحی و هنجاریابی مقیاسی بومی و متناسب با فرهنگ ایرانی بود. ابزار مناسب به سنجش دقیق و درست مسئله و آگاه شدن نسبت ضرورت و اولویت بررسی و اقدام به موقع منجر خواهد شد.

روش

پژوهش توصیفی حاضر با هدف هنجاریابی مقیاس تله اجتماعی انجام شد. جامعه پژوهش را کلیه دانشجویان دوره کارشناسی دانشگاه‌های استان کردستان در سال ۱۳۹۵-۱۳۹۶ که ۴۰۰۰۰ نفر بودند تشکیل دادند روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای تصادفی بود. به این ترتیب که از همه دانشگاه‌ها چند دانشکده به صورت تصادفی و از دانشکده‌ها چند رشته و از رشته‌های انتخابی تعدادی دانشجو به صورت تصادفی در پژوهش شرکت داده شدند. مطابق جدول کرجسی و مورگان ۴۰۰ نسخه از مقیاس‌های مورد پژوهش توزیع گردید که در نهایت ۳۲۰ مقیاس تکمیل و به محقق باز گردانده شد. ابزارهای مورد پژوهش، مقیاس محقق ساخته تله اجتماعی برای هنجاریابی و مقیاس دیدگاه‌گیری اجتماعی و سهل‌انگاری اجتماعی برای سنجش روایی همگرا و واگرا بودند.

ابزارهایی که در پژوهش حاضر به کار رفته‌اند عبارتند از: مقیاس تله اجتماعی: با توجه به طرح تحقیق ابتدا باید مقیاس تله اجتماعی تدوین و اعتباریابی می‌شد، تا با سایر مقیاس‌ها استفاده شود. به این منظور مرور گسترده‌ای بر منابع و تحقیقات پیشین در زمینه تله اجتماعی انجام شد. تا پیش از پژوهش حاضر مقیاسی که مفهوم تله اجتماعی را بسنجد وجود نداشت. بنابراین با توجه به تعاریف این مفهوم و مصادیق کاربردی آن مقیاس در سه مرحله طراحی شد. در مرحله اول طبقه‌بندی کلی موقعیت‌هایی که ممکن است

در آن‌ها تله اجتماعی اتفاق بیفتد مشخص و تعریف شدند. موقعیت‌هایی مانند بهداشت و سلامت، تغذیه، محیط زیست، موقعیت‌های مالی، روابط بین‌فردی، رعایت قوانین مختلف؛ در مرحله دوم، پس از تعیین حدود کلی ابعاد مقیاس، ۴۷ گویه با مثال‌هایی واضح و روشن که احتمال وقوع و فراوانی آن در جامعه ایرانی بالا بود تهیه شدند. گویه‌ها پس از بررسی و ویرایش، به منظور تعیین اعتبار صوری و محتوا در اختیار پنج نفر از اساتید دانشگاه و صاحب‌نظران قرار گرفت. پس از دریافت نظرات و پیشنهادات اصلاحی، گویه‌هایی که به هر دلیل (تشابه، تکرار، عدم تناسب) نقص داشتند مورد اصلاح و بازبینی قرار گرفتند و گویه‌های دیگری جایگزین آن‌ها شدند و سپس به صورت مقدماتی در بین ۵۰ نفر اجرا شد و از آنان خواسته شد تا ضمن تکمیل مقیاس، نظر خود را در خصوص واضح و قابل فهم بودن گویه‌ها نیز بیان نمایند. پس از بررسی و تحلیل مقیاس‌ها، تغییراتی در فرم اولیه سؤالات داده شد و در نهایت مقیاس اصلی با ۳۰ گویه تدوین شد.

مقیاس دیدگاه‌گیری اجتماعی: این مقیاس ۱۵ گویه‌ای که توسط محمدزاده و همکاران (۱۳۹۵) تدوین شده است، مهارت دیدگاه‌گیری اجتماعی را سنجش می‌کند. این مقیاس خودگزارشی به صورت ۵ درجه‌ای در طیف لیکرت نمره‌گذاری می‌شود. نمره فرد از صفر تا ۶۰ متغیر است. نمره بالاتر مهارت بیشتر فرد را نشان می‌دهد. تحلیل

(۱۳۸۹)، پایایی مقیاس با استفاده از روش بازآزمایی برابر با ۰/۸ و همسان درونی با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۵ به دست آمد که میزان رضایت بخشی است. به علاوه، ضریب آلفای کرونباخ برای خرده مقیاس "بی تفاوتی" برابر ۰/۷۱ و برای خرده مقیاس "توجه به خود" ۰/۸۲ به دست آمد که میزان قابل قبولی است.

یافته‌ها

میانگین و انحراف معیار متغیرهای مورد پژوهش در جدول ۱ ارائه شده است.

عامل اکتشافی برای مقیاس دیدگاه‌گیری اجتماعی ۲ عامل پیش‌بینی شناختی دیگران (۹ گویه) و خود را جای فرد دیگر گذاشتن (۶ گویه) استخراج نمود. مقیاس سهل‌انگاری اجتماعی: این مقیاس توسط صفاری نیا (۱۳۸۹) و بر اساس نظریه‌های مرتبط با سهل‌انگاری طراحی شده است. این مقیاس خود گزارش‌دهی، مشتمل بر ۲۳ گویه است که ۱۱ گویه آن نشان‌دهنده بی‌تفاوتی و ۱۲ گویه دیگر نشان‌دهنده توجه به خود است. نمره‌گذاری گویه‌ها براساس مقیاس لیکرت پنج درجه‌ای انجام می‌شود. دو گویه ۱۲ و ۲ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. در پژوهش صفاری نیا

جدول ۱. آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف معیار
تله اجتماعی	۷۶/۴۲	۲۶/۲۶
سهل‌انگاری اجتماعی	۵۸/۵۲	۱۷/۹۱
دیدگاه‌گیری اجتماعی	۳۲/۸۷	۱۰/۶۳

جدول ۲. همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیر اول	متغیر دوم	فراوانی	R	sig
تله اجتماعی	دیدگاه‌گیری اجتماعی	۳۲۰	-۰/۹۰۷	۰/۰۰۰۱
تله اجتماعی	سهل‌انگاری اجتماعی	۳۲۰	۰/۸۶۲	۰/۰۰۰۱
سهل‌انگاری	دیدگاه‌گیری اجتماعی	۳۲۰	-۰/۸۰۱	۰/۰۰۰۱

هرچه میزان نمره تله اجتماعی بالاتر باشد میزان سهل‌انگاری اجتماعی نیز بیشتر است. از سوی دیگر هرچه نمره مقیاس دیدگاه‌گیری اجتماعی بالاتر باشد نمرات تله اجتماعی و سهل‌انگاری اجتماعی کمتر است.

همانگونه که نتایج جدول ۲ نشان می‌دهند تله اجتماعی با سهل‌انگاری اجتماعی همبستگی مثبت بالایی دارد، و بین تله اجتماعی و دیدگاه‌گیری و سهل‌انگاری اجتماعی و دیدگاه‌گیری همبستگی منفی قوی وجود دارد و

جدول ۳. نتایج KMO و بارتلت برای مقیاس تله اجتماعی

اندازه کفایت نمونه گیری آزمون کیرز، مایر، آلکین (KMO)	
آزمون بارتلت	۰/۷۱
خی دو	۱۱۱۹۶/۹۴
درجه آزادی	۴۳۵
سطح معناداری	۰/۰۰۰

KMO برابر با ۰/۷۱ حاکی از کفایت حجم نمونه است. این شاخص از صفر تا یک متغیر است و هرچه به یک نزدیک تر باشد بهتر است (مولوی، ۱۳۸۶). پایایی مقیاس تله اجتماعی با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۴ به دست آمد. ضریب اعتبار بالای ۰/۷ نشان دهنده اعتبار آزمون مورد نظر است. در ضمن هیچکدام از گویه‌های اولیه مقیاس حذف نشدند.

آزمون کرویت بارتلت (۱۹۵۰) مربوط به پیش فرض کرویت به این معنی است که ماتریس ضرایب همبستگی بین متغیرها در جامعه یک ماتریس واحد را تشکیل می‌دهد، به عبارت دیگر این ضرایب در جامعه صفر است؛ رد این پیش فرض مد نظر است. چنانکه در جدول مشاهده می‌شود است. سطح معنی‌داری برابر با ۰/۰۰۰۰ است لذا همبستگی‌ها در جامعه وجود دارند بنابراین می‌توان تحلیل عاملی انجام داد. آزمون

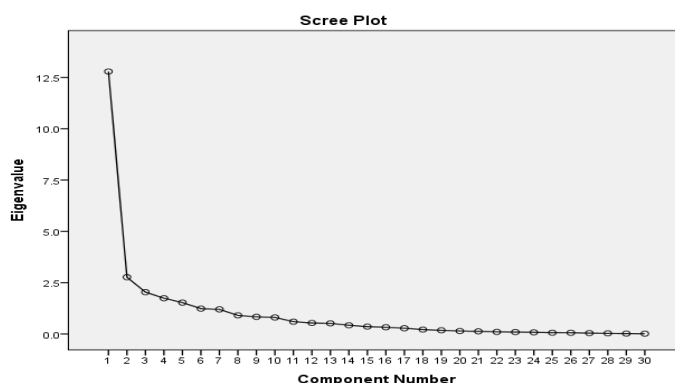
جدول ۴. واریانس تبیین شده توسط عناصر مقیاس تله اجتماعی

مقادیر عناصر استخراجی بعد از چرخش			مقادیر عناصر استخراجی دارای مقدار ویژه			عامل
درصد تراکمی	واریانس از % کل	مجموع واریانس	درصد تراکمی	واریانس از % کل	مجموع واریانس	
۲۳/۸۸	۲۳/۸۸	۷/۱۷	۴۲/۶۲	۴۲/۶۲	۱۲/۷۸	۱) تله راحتی
۴۰/۷۳	۱۶/۸۵	۵/۰۵	۵۱/۸۳	۹/۲۲	۲/۷۷	۲) تله مالی
۵۴/۶	۱۳/۸۶	۴/۱۶	۵۸/۶۳	۶/۸	۲/۰۴	۳) تله دورزدن
۶۴/۴۳	۹/۸۴	۲/۹۵	۶۴/۴۳	۵/۸۰	۱/۷۴	۴) تله بی احتیاطی

عناصر استخراج شده ۶۴/۴۳٪ از واریانس را تبیین می‌کنند. مقدار واریانس تبیین شده توسط ۴ عنصر استخراجی قبل و بعد از چرخش برابر است. نمودار سنگریزه و مقادیر ویژه روی نمودار زیر قابل مشاهده هستند.

همان‌طور که در جدول ۴ مشاهده می‌شود، از ۳۰ گویه در قسمت مقادیر عناصر استخراجی دارای مقدار ویژه بزرگ‌تر از یک، ۴ عنصر به عنوان عامل شناسایی شده و این عناصر دارای مقدار ویژه بزرگ‌تر از یک هستند مجموع ۴

سروه محمدزاده و مسیب یارمحمدی واصل: برآورد مقدماتی پایایی و روایی مقیاس تله اجتماعی

نمودار ۱. نمودار سنگریزه عوامل مقیاس تله اجتماعی

جدول ۵. بارهای عاملی گویه‌ها پس از اجرای چرخش مقیاس تله اجتماعی

عناصر							
تله بی‌احتیاطی		تله دور زدن		تله مالی		تله راحتی	
بارعاملی	گویه	بارعاملی	گویه	بارعاملی	گویه	بارعاملی	گویه
۰/۶۹۹	۳۰	۰/۷۸۴	۳	۰/۸۳۰	۱۰	۰/۸۴۱	۱۸
۰/۶۲۵	۲۵	۰/۷۷۷	۸	۰/۷۹۵	۲۸	۰/۸۱۱	۱۷
۰/۵۶۸	۲۲	۰/۶۵۳	۱۳	۰/۶۷۵	۱۲	۰/۷۹۳	۱۹
۰/۴۹۱	۲۳	۰/۶۰۶	۲۹	۰/۵۷۲	۹	۰/۶۸۸	۶
۰/۴۱۶	۲۱	۰/۵۴۶	۱	۰/۵۴۰	۴	۰/۶۶۳	۵
۰/۳۹۸	۲۶			۰/۴۹۲	۲۰	۰/۶۴۲	۲
۰/۱۸۷	۱۴					۰/۶۲۰	۲۴
						۰/۶۱۷	۱۵
						۰/۵۵۳	۷
						۰/۵۴۹	۲۷
						۰/۴۷۶	۱۶
						۰/۳۱۷	۱۱

زدن بیشترین بار عاملی را دارند و ۷ گویه باقی مانده روی عامل تله بی‌احتیاطی بیشترین بار عاملی را دارند.

همانطور که در جدول فوق قابل مشاهده است، ۱۲ گویه بیشترین بار عاملی را روی عامل تله راحتی دارند. ۶ گویه بیشترین بار عاملی را روی عامل تله مالی دارند ۵ گویه روی تله دور

نتیجه‌گیری و بحث

که همه احتمال اسارت در انواع تله های اجتماعی را بالا می برند. مسئولیت پذیری فردی پایه ای روان شناختی برای موفقیت و رفتار دیگرخواهانه و سهیم کردن دیگران در منابع محسوب می شود. می توان از طریق آموزش مسئولیت پذیری در سطوح مختلف آموزشی عامل محافظ بزرگی در برابر مضرات تله های اجتماعی ایجاد کرد.

دیگر یافته پژوهش همبستگی منفی و معنادار بین نمرات تله اجتماعی و دیدگاه گیری اجتماعی بود. مهارت شناختی دیدگاه گیری اجتماعی دارای دو مؤلفه پیش بینی شناختی دیگران و خود را جای فرد دیگر قرار دادن است که اگر فرد این توانایی را نداشته باشد احتمال افتادن او به دام تله های مختلف اجتماعی بیشتر می شود. مسلماً کسی که به این امکان و مهارت مجهز است با قرار دادن خود به صورت شناختی در جای دیگران در موقعیت هایی که سودمندی های کوتاه مدت ممکن است در بلند مدت به ضرر دیگران باشد، با تأمل و احتیاط بیشتری عمل خواهد نمود. تله اجتماعی تنشی بین خواسته های پنهانی و منافع عمومی حاکم بر جامعه و تعارض بین خودخواهی و همکاری است. این مفهوم، تمایل به تقسیم طبیعی افراد به خود کامه و دیگرخواه دارد. البته مفهوم تله اجتماعی نشان داده که رفتار های متفاوت یک شخص واحد در موقعیت های مختلف تابع میزان مزایای محاسبه شده در آن شرایط توسط فرد است. میزان مزایای احتمالی هر موقعیت نیز به عوامل بسیار زیاد فردی (نظیر سن،

هدف پژوهش حاضر معرفی مفهوم و مقیاس تله اجتماعی و برآورد مقدماتی روایی و پایایی مقیاس بود. به منظور بررسی روایی از روایی همگرا و واگرا استفاده شد. نتایج نشان داد بین نمره تله اجتماعی و سهل انگاری اجتماعی رابطه مثبت معناداری وجود دارد. کریمر و ون لنگ (۲۰۰۱) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که سطوح مختلف مسئولیت پذیری اجتماعی در موقعیت های دوراهی اجتماعی منجر به انتخاب های متفاوت می شود. پژوهش مشابهی نشان داد میزان مسئولیت پذیری در دوراهی های اجتماعی به برداشت افراد از مسئولیت پذیری یا سهل انگاری سایر افراد شریک در آن موقعیت بستگی دارد (گیلفوس و کورتز، ۲۰۱۷). در تبیین این یافته می توان گفت که سهل انگاری اجتماعی، با دواعمل توجه به خود و بی تفاوتی در قبال دیگران دارای وجوه مشترک زیادی با تله اجتماعی است. زیرا در تله اجتماعی نیز توجه به منافع خود و بی تفاوتی نسبت به دیگران در انتخاب ها و بی توجهی به منافع بلند مدت خود و دیگران را به همراه دارد. به نظر می رسد این همبستگی بالای معنادار بین نمرات دو مقیاس، به دلیل وجوه مشترک این دو مفهوم باشد. افراد سهل انگار جهت گیری های بلند مدتی در اتخاذ رفتارهای خود ندارند. سهل انگاری به عنوان یک رویکرد و سبک زندگی منجر به کاهش اعتماد اجتماعی، بی تفاوتی سیاسی و بی تفاوتی زیست محیطی می شود (خواجه نوری، مساوات و ریاحی، ۱۳۹۳)

و مقیاس تله اجتماعی از روایی قابل قبولی برخوردار است.

به منظور بررسی پایایی مقیاس تله اجتماعی از روش آلفای کرونباخ استفاده شد که همسانی درونی به این روش ۰/۸۴ به دست آمد. همچنین در تحلیل عاملی نتایج نشان داد که مقیاس تله اجتماعی از کفایت حجم نمونه برخوردار است و از مجموع ۳۰ گویه در مقیاس ۴ عامل استخراج شد. این چهار عامل عبارت بودند از تله راحتی، تله مالی، تله دور زدن و تله بی احتیاطی؛ ۱۲ گویه روی عامل تله راحتی، ۶ گویه روی تله مالی، ۵ گویه روی تله دور زدن و ۷ گویه بر روی تله بی احتیاطی بیشترین بارعاملی را داشتند.

عامل اول تله راحتی است. گویه‌های این عامل دارای محتوایی هستند که فرد صرفاً با پیدا کردن راهی به ظاهر راحت‌تر فعالیت یا اجتناب از وظیفه‌ای می‌کند که در بلند مدت این راحت طلبی به زیان خواهد بود. به عنوان مثال رها کردن زباله در جای تفریح، در بلند مدت باعث آلودگی محیط زیست می‌شود. یا اگرچه ورزش کردن برای لاغری سخت است اما گزینه‌هایی مانند مصرف داروهای لاغری و اعمال جراحی وجود دارند. انداختن وظایف شخصی بر دوش دیگران نیز مثال دیگری است که در همه این موارد وجوه مشترک بی تفاوتی نسبت به وظایف و تعلل و توجه صرف به راحتی خود وجود دارد.

عامل دوم تله مالی است. آن دسته از اقدامات مالی و اقتصادی که اگر چه در کوتاه مدت به نفع

جنسیت، تحصیلات، اعتقادات دینی، فرهنگ، سابقه خانوادگی و ... وابسته است (بتسون و همکاران، ۱۹۹۵). بتسون و همکاران در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که در نظر گرفتن صرف نیازهای خود یا فردی مشخص به جای توجه به منافع جمع، منجر به کاهش منافع جمع در بلند مدت می‌شود. ناهمخوان با این یافته اوسیجا و جیمنز (۲۰۰۷) به این نتیجه رسیدند که در موقعیت‌های دو راهی اجتماعی در نظر گرفتن نفع شخصی یا همدلی با فردی خاص اگرچه ممکن است منجر به تخصیص منابع بیشتر برای خود یا فرد خاصی بشود، اما منافع جمع را کاهش نمی‌دهد. پژوهش کیمبرلی و همکاران (۱۹۹۶) نشان داده که نگرش‌های خودمحورانه با برداشت و استفاده بیش از حد از منابع رابطه دارند. رامبل، ونلنگ و پارکس (۲۰۱۰) نشان دادند هرچه توانایی همدلی بیشتر باشد، احتمال همکاری در دو راهی‌های اجتماعی بیشتر می‌شود. کویلن (۲۰۰۹) در پژوهش خود به این نتیجه رسید که هرچه فرد خودمحوری بیشتری داشته باشد، بیشتر احتمال دارد که مصرف بیشتر منابع را حق خود و عادلانه بداند و کمتر احتمال دارد دیگران را در نظر بگیرد. آموزش مهارت دیدگاه‌گیری اجتماعی می‌تواند گام بزرگی برای مقابله با اسارت در دام تله‌های اجتماعی مختلف باشد.

درکل نتایج نشان داد که مقیاس تله اجتماعی روایی همگرا با مقیاس سهل‌انگاری اجتماعی و روایی واگرا با مقیاس دیدگاه‌گیری اجتماعی دارد

می‌شود اما دور زدن قواعد سلامت و بی‌احتیاطی نیز هست. هرچند به تعداد موقعیت‌های واقعی می‌تواند تله وجود داشته باشد.

پژوهش‌های مختلف نشان داده‌اند بخشی از استهلاک و از بین رفتن منابع به‌ویژه دربخش منابع زیستی حاصل عملکرد (مستقیم و غیر مستقیم) انسان است. علم و همکاران (۲۰۰۷) در پژوهش خود رشد بی‌رویه جمعیت را عامل اصلی آلودگی هوا دانستند. در پژوهش دیگری پژوهش معتمدی و معماریانی (۱۳۹۲)، نشان داد که مهاجرت، افزایش تعداد خودروها و صنایع بیشترین نقش را در آلودگی هوای شهر بجنورد داشته‌اند. برداشت غیر قانونی آب و استفاده از پمپ اصلی‌ترین عوامل انسانی تخریب دریاچه زریوار است (مهدوی و حسینی، ۱۳۹۲) تله‌های اجتماعی موقعیت‌هایی هستند که فرد بدون در نظر گرفتن عواقب و پیامدهای فعالیت‌ها/اجتناب از انجام وظیفه‌ای، رفتار می‌کند که نه تنها خسارت‌های مالی فراوانی به بر می‌آورد بلکه منجر به هدر رفت منابع غیر قابل تجدیدی مثل آب، درختان، هوای پاک و چراگاه‌ها می‌شود که در نهایت حیات بشر را تهدید می‌کند اگرچه سالهاست که کنفرانس‌ها و کنگره‌های بزرگی با هدف محافظت از منابع و انرژی‌های مختلف برگزار می‌شود اما باید در نظر داشت همگام با بهبود صنایع و یافتن انرژی‌های جایگزین، عوامل انسانی به خصوص رفتارهای انسان سهم بسیار بزرگی در ایجاد یا جلوگیری از این پدیده‌ها و بحران‌ها دارند. شناسایی دقیق رفتارهای آسیب

فرد یا گروهی است اما در بلند مدت به زیان اقتصاد جامعه است. مانند احتکار در وقت گرانی یا صید بی‌رویه، چون نفع زیادی برای فرد دارد، حتی اگر به زیان زیست بوم و به قیمت نابودی گونه جانوری خاصی باشد. گرفتن رشوه، استفاده بیش از حد از چراگاه‌ها مثال‌های دیگری هستند.

عامل سوم تله دور زدن است و این عامل اشاره به راه‌های کوتاهی دارد که راه‌های قانونی و استاندارد را دور زده و گزینه‌های ظاهراً سودمندی در مقابل فرد قرار می‌دهد. به عنوان مثال فرار از پرداخت مالیات، استفاده شخصی از امکانات عمومی مانند برق عمومی ساختمان یا شستشوی خودرو شخصی با آب چشمه و عدم پرداخت سهم خود برای آسفالت کوچه؛ این راه‌های به ظاهر زیرکانه در بلند مدت به ضرر اجتماع خواهند بود.

عامل چهارم مربوطه به گویه‌های بی‌احتیاطی است. بی‌محابا وقت گذراندن در فضای مجازی، ارتباط عاطفی با بیش از یک نفر به طور همزمان، رانندگی با سرعت غیر مجاز و رابطه جنسی محافظت نشده مثال‌هایی از گویه‌های عامل بی‌احتیاطی هستند. لازم به ذکر است که ممکن است در یک گویه ویژگی‌های بیش از یک نوع تله وجود داشته باشد، مثلاً ریختن زباله‌ها در فضای محیط زیست و تفریحگاه‌ها دور زدن ارزش‌های درونی درباره نظافت و محافظت از محیط زیست و همچنین بی‌احتیاطی است. یا انتخاب اعمال جراحی و مصرف دارو به جای ورزش اگرچه باعث کاهش زحمت ورزش

اطلاع رسانی شود. پژوهش حاضر مانند دیگر پژوهش‌ها محدودیت‌هایی دارد. جامعه مورد پژوهش را دانشجویان تشکیل می‌دادند و موقعیت‌های محدود به شرایطی بود که احتمال و فراوانی وقوع بیشتری دارند. در پژوهش حاضر عوامل مؤثر بر تله اجتماعی مورد بررسی قرار نگرفت. پیشنهاد می‌شود تأثیر آموزش مسئولیت پذیری و مهارت دیدگاه‌گیری اجتماعی بر تله‌های اجتماعی مورد بررسی قرار گیرند.

رسان و آگاهی از علت بروز این رفتارها می‌تواند گام بزرگی در جهت کاهش رفتارهای مخرب و آسیب رسان باشد. هرچند به تعداد موقعیت‌های واقعی می‌تواند تله وجود داشته باشد، اما در پژوهش حاضر موقعیت‌های فرضی بیشتر مواردی را که در جامعه ایرانی (فارغ از سن و جنسیت و طبقه اجتماعی - اقتصادی) پرتکرارتر هستند در بر می‌گیرد. پیشنهاد می‌شود جهت شناسایی دیگر تله‌ها به تفکیک جنسیت یا طبقات اجتماعی - اقتصادی و خرده فرهنگ‌ها پژوهش انجام گیرد و

منابع

اجتماعی). «نامه علوم اجتماعی. دوره ۲۶. ش ۲۶، ص ۱۴۲-۱۷۷.

- خواجه نوری، ب؛ مساوات، س. ا. و ریاحی، ز (۱۳۹۳). «رابطه سبک زندگی و مسئولیت‌پذیری فردی و اجتماعی مطالعه موردی: نوجوانان دبیرستانی شیراز». جامعه پژوهی فرهنگی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی. سال ۵ شماره ۴، ۱۹۰-۳۶.

- زائریان، س (۱۳۸۶). اثر بخشی آموزش مهارت‌های مدیریت زمان بر کاهش سهل‌انگاری کارکنان آموزش و پرورش. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبایی. چاپ نشده.

- صدرموسوی، م؛ کریم زاده، ح؛ صبوری، ر. و زاد ولی، ف (۱۳۹۶). «بررسی و تحلیل اثرات زیست محیطی گسترش پراکنده شهری؛ نمونه

- انصاری، ه؛ خدادادی، م. و اسکندری، غ. ر (۱۳۹۳). «پارامترهای رشد و مرگ و میر میگوی سفید *Metapenaeus affinis* در سواحل شرقی استان خوزستان». فصلنامه زیست‌شناسی دریا، ص ۱۱ تا ۱۱.

- الیوت، آ (۱۹۷۵). روان‌شناسی اجتماعی. ترجمه حسین شکرکن. انتشارات رشد.

- توانکار، ف. و عین‌اللهی، ی. ا (۱۳۹۳). «تأثیر شیب زمین، قطر درخت و گونه بر ارتفاع و حجم کنده به منظور بهره‌برداری از جنگل‌های سری ۲ حوزه آبخیز ناو اسالم». فصلنامه تحقیقات منابع طبیعی تجدید شونده. دوره ۵ شماره ۱، ص ۲۹-۴۱.

- جوادی یگانه، م. ر. و هاشمی، ض (۱۳۸۴). «تعارض نفع فردی و نفع اجتماعی (دوراهی

- موردی: شهر هادیشهر». فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای. دوره ۷. شماره ۲۶. ص ۱۴۷-۱۶۰.
- صفاری نیا، م (۱۳۸۹). ساخت و اعتباریابی آزمون سهل‌انگاری اجتماعی در مردان شهر تهران. طرح پژوهشی دانشگاه پیام نور تهران.
- ضیایی نژاد، س. و گل مهدی، س (۱۳۹۲). «اثرات و پیامدهای حاصل از فعالیت‌های انسانی بر گونه‌های آبی و زیستگاه‌های ساحلی پارک ملی ناینده». فصلنامه علوم مهندسی و محیط زیست. دوره ۵ شماره ۵۷. ص ۴۵-۵۴.
- فطرس م. ح؛ فردوسی م. و مهریما، ح (۱۳۹۰). «بررسی تأثیر شدت انرژی و گسترش شهرنشینی بر تخریب محیط زیست در ایران (تحلیل هم‌جمع)». فصلنامه محیط‌شناسی. سال ۳۷. شماره ۶۰. ص ۱۳-۲۲.
- قاسمی، ح؛ سلیمی، ف. و آقابابایی، ف (۱۳۹۱). «آسیب‌رسانی به مصرف‌کننده در بازار رقابتی». مجله تحقیقات حقوقی. ش ۵۷. ص ۹۷ تا ۱۲۳.
- محقق، ح؛ ذوقی پایدار، م. ا؛ یعقوبی، ا؛ یارمحمدی واصل، م. و محمدزاده، س (۱۳۹۵). «تدوین و اعتباریابی مقیاس دیدگاه‌گیری اجتماعی
- در دانشجویان». دو فصلنامه علمی پژوهشی شناخت اجتماعی. دوره ۵ شماره ۱. ص ۱۸ تا ۳۳.
- معتمدی، م. و معماریان، ف (۱۳۹۲). بررسی نقش عوامل اقلیمی انسانی و جغرافیایی در آلودگی هوای شهرها مطالعه موردی: شهر بجنورد. دومین همایش ملی حفاظت و برنامه‌ریزی محیط زیست، همدان، شرکت هم‌اندیشان محیط زیست فردا، <https://www.civilica.com/Paper-NATURE02-NATURE02-077.html>.
- مولوی، ح (۱۳۸۶). کاربرد SPSS در پژوهش. پویش اندیشه.
- مهدوی، ا. و حسینی، س. ع. ا (۱۳۹۲). «بررسی عوامل انسانی در تخریب محیط زیست دریاچه زریوار مریوان». سومین کنفرانس برنامه‌ریزی و مدیریت محیط زیست، تهران، دانشگاه تهران. <https://www.civilica.com/Paper-ESPME03-ESPME03-643.html>
- نجاتی، و (۱۳۹۳). «طراحی معماهای اجتماعی - شناختی برای سنجش ارزش‌های فرهنگی و بررسی روایی آن». فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران. دوره ۷ شماره ۱. ص ۶۵-۶۸.
- Alam, S. A. & Fatima, M. S. (2007). "Sustainable Development in Pakistan in the Context of Energy Consumption Demand and Environmental Degradation". *Journal of Asian Economics*. Vol. 18 pp. 825-837.
- Albanese, R. & Van Fleet, D. D. (1985). "Rational behavior in groups:

The freeriding tendency". *Journal of Academy of Management Review*, 10, 244 – 255.

- Batson, C. D.; Batson, J. G.; Todd, R.; Brummett, M.; Beverly H.; Shaw, L. L. & Aldeguer, C. M. R. (1995). "Empathy and the collective good: Caring for one of the others in a social dilemma". *Journal of Personality and Social Psychology*. 68(4), 619-631.

- Brechner, K. C. & Linder, D. E. (1981). *A social trap analysis of energy distribution systems*: Lawrence Erlbaum & Associates.

- Brechner, K. C. (1987). "Social Traps, Individual Traps, and Theory in Social Psychology". Pasadena, CA: *Time River Laboratory*, Bulletin No. 870001.

- Brechner, K. C. (2010). "A social trap analysis of the Los Angeles storm drain system: A rationale for interventions". *118th convention of the American Psychological Association*, San Diego.

- Cass, R. & Edney, J. J. (1978). "The commons dilemma: A simulation testing the effects of resource visibility and territorial division". *Journal of Human Ecology*. 6 (4), 371–386.

- Costanza, R. (1984). "Review Essay: The nuclear arms race and the theory of social traps". *Journal of Peace Research*. 21 (1): 79–86.

- Cremer D. D. & Van Lange A. M. (2001). "Why prosocials exhibit greater cooperation than proselves: the roles of social responsibility and reciprocity". *European journal of personality*. 15, (1), S5–S18.

- Cross, J. G. & Guyer, M. J. (1980). *Social Traps*. Ann Arbor: University of Michigan Press. ISBN 0-472-06315-4.

- Dawes, R. M.; McTavish, J. & Shaklee, H. (1977). "Behavior, communication, and assumptions about other people's behavior in a commons dilemma situation". *Journal of Personality and Social Psychology*, 35(1), 1-11.

- Devine, R. T. & Hughes, C. (2013). "Silent films and strange stories: Theory of mind, gender, and social experiences in middle childhood". *Journal of Child Development*, 84(3), 898-1003.

- Dewitte, S. & Schouwenburg, H. C. (2002). "Procrastination, temptation and incentives: The straggle between the present and the future in procrastinators and the punctual)". *European Journal of Personality*, 16, 469-489.

- Farran, B. (2004). *Predictors of academic procrastination in college students*. Unpublished Doctoral Dissertation. Fordham University. ABD

- Ferrari, j. R.; Doroszko, E. & Joseph, N. (2005). "Exploring procrastination in corporate setting: Sex, status, and setting for arousal and avoidance types)". *Journal of Individual Differences Research*, 3(2), 140-149.

- Flavell, H. J. (2004). "Theory-of-Mind Development: Retrospect and Prospect". *Journal of Merrill-Palmer Quarterly* 50(3), 274-291.

- Galinsky, A. D.; Ku, G. & Wang, C. S. (2005). "Perspective-taking and self-other overlap: Fostering social bonds and facilitating social coordination". *Journal of Group Processes & Intergroup Relations*, 2. (8), 15-23. ۱۵۸
- Gehlbach, H. (2004). "A new perspective on perspective taking: A multidimensional approach to conceptualizing an aptitude". *Educational Psychology Review*, 16, 207-234.
- Guilfoos.T. & Kurtz K. J. (2017). "Evaluating the role of personality trait information in social dilemmas". *Journal of Behavioral and Experimental Economics*. 68, 119-129.
- Hale, C. L. & Delia, J. G. (1976). "Cognitive complexity and social perspective taking". *Communication Monographs*, 3(43), 8.
- Hardin, G. (1968). "The Tragedy of the Commons". *Science*. 162 (3859), 1243 1248. [PMID 5699198](#).
- Hofstede, G. (2001). *Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions and organizations across nations* (2nd Ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Jones, G. R. (1984). "Task visibility, freeriding and shirking: explaining the effect of structure and technology on employee behavior". *Journal of Academy of Management Review*, 9(4), 684-695.
- Kopelman, S. (2009). "The effect of culture and power on cooperation in commons dilemmas: Implications for global resource management". *Organization Behavior and Human Decision Processes*. 108, 153-163
- Lazem, S. & Gračanin, D. (2010). "Social Traps in Second Life". *Paper Presented at the Second International Conference on Games and Virtual Worlds for Serious Applications*.
- Mooij, M. D. & Hofstede, G. (2002). "Convergence and divergence in consumer behavior: implications for international retailing". *Journal of Retailing*, 78, 6169-6172.
- Nasreen, M.; Hossain, K. M. & Kundu, D. K. (2006). "The interrelationship between poverty, environment and sustainable development in Bangladesh: An overview". *Bangladesh e-Journal of Sociology*, 3(2), 59-79.
- Oceja, L. & Jiménez, I. (2007). "Beyond egoism and group identity: empathy toward the other and awareness of others in a social dilemma". *Span J Psychol*. 10(2), 369-79.
- Papoli Yazdi, M. H. & Rajabi Sanajerdi, H. (2008). "The Theory of Urban and Surrounding". *Samt Publications*.
- Platt, J. (1973). "Social Traps". *American Psychologist*. 28 (8), 641-651.
- Plous, S. (1993). "Prisoner's Dilemma or Perceptual Dilemma?". *Journal of Peace Research*, 30(2), 163-179.

- Poteete, J. & Ostrom, B. (2010). *Working Together: Collective Action, the Commons, and Multiple Methods in Practice*. Princeton University. 228.
- Rumble, A. C.; Van Lange, A. M. & Parks C. D. (2010). "The benefits of empathy: When empathy may sustain cooperation in social dilemmas". *European Journal of Social Psychology*.
- Van der Graaff, J.; Branje, S.; De Wied, M.; Hawk, S.; Van Lier, P. & Meeus, W. (2014). "Perspective taking and empathic concern in adolescence: Gender differences in developmental changes". *Developmental Psychology*, 3(50), 881-888.
- Wade-Benzoni, K. A.; Tenbrunsel, A. E. & Bazerman, M. H. (1996). "Egocentric Interpretations of Fairness in Asymmetric, Environmental Social Dilemmas: Explaining Harvesting Behavior and the Role of Communication". *Organizational Behavior and Human Decision Processes*. 67, (2), 111-126.
- Witherspoon, J. (1995). *Control and production of toxic air emissions by publicly owned treatment works odor control equipment*. Water Environment Research Foundation.